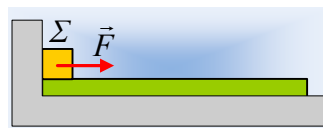

Το σώμα και η σανίδα

Μια σανίδα μήκους $L=4\text{m}$ ηρεμεί σε λείο οριζόντιο επίπεδο σε επαφή με κατακόρυφο τοίχο. Πάνω της ηρεμεί ένα σώμα Σ μάζας $m=1\text{kg}$ στο αριστερό άκρο της, όπως στο σχήμα. Σε μια

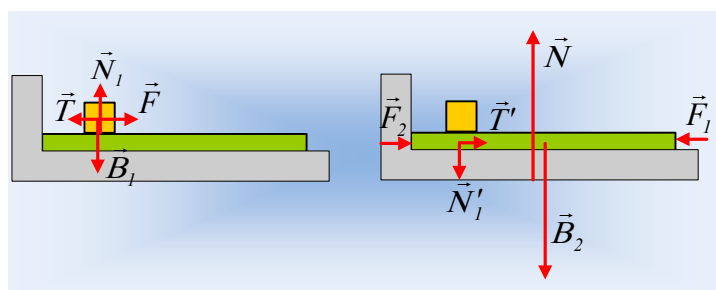
στιγμή τραβάμε το σώμα Σ ασκώντας του μια σταθερή οριζόντια δύναμη μέτρου $F=6,5\text{N}$, αλλά για να μην παρασυρθεί η σανίδα και να παραμείνει σε επαφή με τον τοίχο, της ασκούμε οριζόντια δύναμη F_1 . Το αποτέλεσμα είναι το σώμα Σ να εγκαταλείπει τη σανίδα με ταχύτητα $v_1=2\text{m/s}$.

- i) Να κάνετε δυο σχήματα, όπου στο πρώτο να σχεδιάσετε τις δυνάμεις που ασκούνται στο σώμα Σ και στο δεύτερο στη σανίδα. Να αναφέρετε τα ζευγάρια δράσης-αντίδρασης που εμφανίζονται.
- ii) Να υπολογιστεί το μέτρο της τριβής που ασκήθηκε στο σώμα Σ κατά την κίνησή του.
- iii) Να υπολογίσετε το ελάχιστο μέτρο της δύναμης F_1 που απαιτείται για να μην κινηθεί η σανίδα.
- iv) Επαναλαμβάνουμε το πείραμα, ασκώντας στο σώμα Σ την ίδια δύναμη F , αλλά χωρίς να ασκούμε τη δύναμη F_1 για ακινητοποίηση της σανίδας. Το αποτέλεσμα είναι να κινηθεί και η σανίδα. Τη στιγμή που το σώμα Σ εγκαταλείπει τη σανίδα, από το δεξιό της άκρο, έχει ταχύτητα $v_2=3\text{m/s}$. Για το παραπάνω χρονικό διάστημα, ζητούνται:
  - α) Η μετατόπιση του σώματος Σ .
  - β) Η αντίστοιχη μετατόπιση της σανίδας.
  - γ) Η ενέργεια η οποία μεταφέρεται στο σώμα Σ μέσω του έργου της δύναμης F και η ενέργεια που αφαιρέθηκε μέσω του έργου της τριβής από το Σ ;
  - δ) Η ενέργεια η οποία μεταφέρεται από το σώμα Σ στη σανίδα και η μηχανική ενέργεια που μετατρέπεται σε θερμική στις τριβόμενες επιφάνειες των δύο σωμάτων.

Δίνεται $g=10\text{m/s}^2$.

Απάντηση:

- i) Στο σχήμα έχουν σχεδιαστεί οι δυνάμεις στα δυο σώματα:

Όπου T η τριβή ολίσθησης που ασκείται στο Σ , ενώ η αντίδρασή της είναι η δύναμη T' η οποία ασκείται στη σανίδα. Άλλο ζευγάρι δράσης - αντίδρασης είναι η N_1 και N'_1 , όπου N_1 η κάθετη αντίδραση που δέχεται το σώμα Σ από τη σανίδα.

- ii) Εφαρμόζουμε για το σώμα Σ το θεώρημα μεταβολής της κινητικής ενέργειας, από την αρχική του θέση, μέχρι να εγκαταλείψει τη σανίδα:

$$K_{\text{τελ}} - K_{\text{αρχ}} = W_F + W_T + W_{B1} + W_{N1}$$

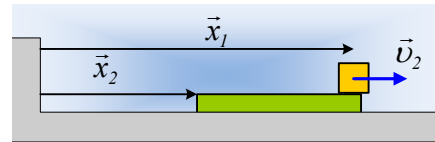
Αλλά $W_{B1}=W_{N1}=0$, δυνάμεις κάθετες στη μετατόπιση και $K_{\text{αρχ}}=0$, οπότε:

$$\frac{1}{2} m v_1^2 = F \cdot L - T \cdot L \rightarrow T = F - \frac{1}{2L} m v_1^2 \rightarrow$$

$$T = F - \frac{1}{2L} m v_1^2 = 6,5 \text{ N} - \frac{1 \cdot 2^2}{2 \cdot 4} \text{ N} = 6 \text{ N}$$

- iii) Για να μην κινηθεί η σανίδα, πρέπει να της ασκήσουμε δύναμη F_1 , οπότε να ισχύει $\Sigma F_x=0$ ή $F_1=T'+F_2$, όπου F_2 η αντίστοιχη δύναμη που ασκείται στη σανίδα από τον τοίχο. Αλλά τότε η ελάχιστη δύναμη που απαιτείται είναι όταν $F_2=0$, οπότε ασκούμε δύναμη για να εξουδετερώσουμε την τριβή T' που εμφανίζεται. Συνεπώς $F_{1\text{min}}=T'=T=6\text{N}$.

- iv) Στο διπλανό σχήμα δείχνει το σώμα Σ τη στιγμή που εγκαταλείπει τη σανίδα με ταχύτητα v_2 , να έχει μετατοπισθεί κατά x_1 , ενώ την ίδια στιγμή η σανίδα έχει μετατοπισθεί κατά x_2 .

- α) Οι δυνάμεις που ασκούνται στα σώματα είναι ίδιες όπως και στο i) ερώτημα, οπότε εφαρμόζοντας για το σώμα Σ το θεώρημα μεταβολής της κινητικής ενέργειας, από την αρχική του θέση, μέχρι να εγκαταλείψει τη σανίδα:

$$K_{\text{τελ}} - K_{\text{αρχ}} = W_F + W_T + W_{B1} + W_{N1}$$

Αλλά $W_{B1}=W_{N1}=0$, δυνάμεις κάθετες στη μετατόπιση και $K_{\text{αρχ}}=0$, οπότε:

$$\frac{1}{2} m v_2^2 = F \cdot x_1 - T \cdot x_1 \rightarrow$$

$$x_1 = \frac{m v_2^2}{2(F - T)} = \frac{1 \cdot 3^2}{2(6,5 - 6)} \text{ m} = 9 \text{ m}$$

- β) Με βάση το σχήμα $x_1=x_2+L$, οπότε $x_2=x_1-L=9\text{m}-4\text{m}=5\text{m}$.

- γ) Η ενέργεια που μεταφέρθηκε στο σώμα Σ μέσω του έργου της δύναμης F , είναι ίση με το έργο της:

$$W_F = F \cdot x_1 = 6,5 \cdot 9 \text{ J} = 58,5 \text{ J}$$

Ενώ ενέργεια αφαιρέθηκε μέσω του έργου της τριβής:

$$W_T = -T \cdot x_1 = -6 \cdot 9 \text{ J} = -54 \text{ J}$$

Αφαιρέθηκε δηλαδή ενέργεια 54J, μέσω του έργου της τριβής. (συνεπώς το σώμα Σ «συγκράτησε» ενέργεια μόνο 4,5J, όση είναι και η τελική του κινητική ενέργεια $K = \frac{1}{2} m v_2^2$).

- δ) Ενέργεια μεταφέρεται στη σανίδα, μέσω του έργου της τριβής T' , η οποία ασκείται πάνω της. Έτσι αυτή είναι ίση:

$$W_{T'} = T' \cdot x_2 = 6 \cdot 5J = 30J.$$

Η μηχανική ενέργεια μετατρέπεται σε θερμική εξαιτίας του ότι τρίβονται οι δύο επιφάνειες και είναι ίση με το έργο της τριβής που ασκείται στο σώμα Σ κατά τη διάρκεια της μετακίνησής του πάνω στη σανίδα, κατά L:

$$Q_{\theta} = |W_{IT}| = T \cdot L = 6 \cdot 4J = 24J.$$

Σχόλιο:

Ας δούμε τι μας δίνουν τα παραπάνω αποτελέσματα. Η δύναμη F προσφέρει ενέργεια στο σώμα Σ 58,5J. Από αυτά η τριβή αφαιρεί τα 54J, οπότε το σώμα θα έχει κινητική ενέργεια 4,5J. Από τα 54J που αφαιρεί η τριβή, τα 24J εμφανίζονται ως θερμική ενέργεια εξαιτίας του ότι τρίβονται οι δύο επιφάνειες για μετατόπιση όσο είναι το μήκος της σανίδας L, ενώ τα υπόλοιπα (54J-24J=30J) μεταφέρονται στη σανίδα, μέσω του έργου της T'. Έτσι τη στιγμή που το σώμα Σ εγκαταλείπει τη σανίδα, αυτή θα έχει κινητική ενέργεια 30J.

Υλικό Φυσικής-Χημείας

Γιατί το να μοιάζεις πράγματα, είναι καλό για όλους...

Επιμέλεια:

Διονύσης Μάργαρης